

Interno glasilo Zavoda Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik
Št. 13. Letnik VI., avgust 2012
Izhaja 4 krat letno v elektronski obliki
Odgovorna oseba za glasilo: Jasmina Bauman
Uredila: Darja Fišer
Avtorski prispevki ne odražajo nujno stališč Zavoda ZTSZJ
Elektronski naslov uredništva: urednistvo.zdruzenje@t-2.net

Ko govorijo roke

Uvodnik

Jasmina Bauman

Spoštovane bralke, spoštovani bralci

Pred vami je nova številka e-glasila *Ko govorijo roke*, v kateri vam ponujamo kar nekaj zanimivih člankov, ki se dotikajo našega strokovnega dela in opozarjajo na ovire, na katere naletimo pri izvajanju zakonske pravice gluhih oseb do tolmača. V tej številki objavljamo letno poročilo o delu našega zavoda na področju izvajanja javnih pooblastil ter letno poročilo o delu Klicnega centra za osebe z okvaro sluha, ki za gluhe osebe nedvomno pomeni korak bližje k njihovi samostojnosti in enakopravnemu vključevanju v vsakdanje življenje in delo. V branje vam ponujamo nadaljevanje poročila s konference EFSLI in članek Tomaža Pahovca *Otroci gluhih staršev*.

V tej številki v rubriki *Iz prakse za prakso* objavljamo mnenja pristojnih organov glede plačila stroškov tolmačenja. Predvsem želimo opozoriti na plačilo stroškov tolmačenja pri notarju. Še bolj pa je nerazumljivo, da morajo gluhi uporabniki stroške tolmačenja kriti sami v primeru, da koristijo zdravstvene storitve, ki se krijejo iz naslova prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja in nimajo sklenjenega dodatnega zdravstvenega zavarovanja.

Poročilo s konference EFSLI, ki je potekala lansko leto v Italiji, vsebuje vrsto zanimivosti, ki opozarjajo predvsem na strokovno delo tolmačev znakovnega jezika, napore, ki jih za izvajanje te naloge morajo vložiti. Delo tolmačev slovenskega znakovnega jezika je namreč v našem prostoru vse prevečkrat premalo cenjeno in samoumevno. Znanja, naperi, ki jih vlagamo v kvalitetno delo pa so nemalokrat spregledani.

Recesija, ki je zaznamovala leto 2011, se je dotaknila tudi našega zavoda. Ne malo težav smo imeli pri zagotavljanju sredstev za nadaljnje delo in obstoj zavoda v letošnjem letu. Tako je naš zavod v letošnjem letu prejel manj sredstev kot v preteklem letu za izvajanje javnih pooblastil in storitev Klicnega centra za osebe z okvaro sluha.

Prispevki

Letno poročilo o delu zavoda združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik 2011

Jasmina Bauman 3

Klicni center

Jasmina Bauman 6

Otroci gluhih staršev

Tomaž Pahovec 7

Iz prakse za prakso

povzela Darja Fišer 8

Efsli 2011 - konferenca

Darja Fišer 10

Poročilo o delu zavoda združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik

od 01. 01. 2011 do 31. 12. 2011

Jasmina Bauman

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika je v veljavi od novembra 2002, ki se je pričel izvajati v praksi s sprejemom Tarife za tolmače slovenskega znakovnega jezika marca 2004.

Aktivnost sveta za slovenski znakovni jezik v letu 2011

Podrobnejše poročilo o uresničevanju nalog, določenih v 24. členu zakona, v letu 2011 je zajeto v Poročilu Vladi RS o delu Sveta za slovenski znakovni jezik. V tem delu je zajeto le nekaj bistvenih točk:

- obravnava in sprejem poročila o uresničevanju zakona v letu 2011, ki zajema podatke o številu izdanih odločb o pravici do uporabe slovenskega znakovnega jezika, evidenci opravljenih ur tolmačenja, spremljanju dinamike pridobivanja certifikatov;
- obravnava in sprejem poročila o delu Sveta za SZJ;
- predlog sprememb kataloga standardov znanj in spretnosti za NPK tolmač/tolmačica SZJ;
- seznanitev s predlogom Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami ter posredovanje pripomb na predlog zakona;
- sodelovanje pri organizaciji in izvedbi posveta z naslovom »Tolmačenje gluhoslepim osebam – ovire in dileme«.

Evidenca gluhih oseb, ki jim je bila izdana odločba po zakonu

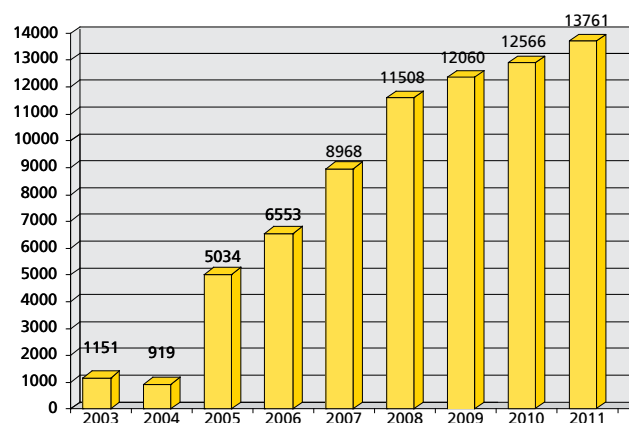
Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika nalaga centrom za socialno delo vodenje evidence gluhih oseb, katerim so bile izdane odločbe po zakonu. Ker centri za socialno delo vodijo tovrstne evidence le za svojo rabo, je Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik vzpostavilo centralno evidenco vseh izdanih odločb za območje celotne države, saj ocenjujemo, da je skupno število upravičencev eden izmed pomembnih podatkov. Iz naše evidence je razvidno, da je do 31. 12. 2011 prejelo odločbo o pravici gluhih oseb do uporabe znakovnega jezika skupno 892 upravičencev, ki so po posameznih območjih razdeljeni kot sledi iz tabele:

Območje	Število gluhih oseb
Dolenjska	41
Gorenjska	104
Ljubljana z okolico	312
Posavje, Celje, Velenje, Koroška	149
Prekmurje	31
Severna Primorska in Koper	115
Štajerska	140
Skupaj	892

Število upravičencev se ni bistveno povečalo glede na preteklo leto (886 upravičencev), število upravičencev s statusom dijaka ali študenta je 48.

Evidenca opravljenih ur tolmačenja

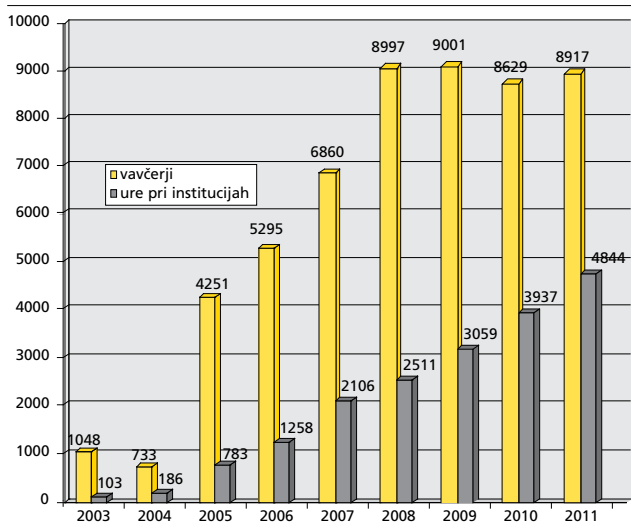
Iz evidence storitev je razvidno, da se potreba po tolmačih med gluhih upravičenci še vedno povečuje. Tako je bilo do 31. 12. 2011 opravljenih skupaj 13.761 ur, od tega 8.917 ur, plačanih z vavčerjem in 4.844 ur, katerih plačniki so različne institucije. Primerjalno gledano z letom 2010 je bilo v letu 2011 malenkostno povečanje, ki gre na račun opravljenega tolmačenja v javnih institucijah.

Graf 1: Število opravljenih ur tolmačenja v letih od 2003 do 2011

Graf 1 prikazuje vse večjo potrebo po storitvah tolmačenja ter trend naraščanja, ki se povečuje iz leta v leto.

Iz grafa 2 lahko ugotovimo, da se je število ur tolmačenja, plačljivih z vavčerjem rahlo povečalo glede na preteklo leto, tolmačenje v različnih javnih institucijah, ki so tudi plačnice stroškov tolmačenja, pa se je v primerjavi z letom 2010 povečalo za dobrih 23%, kar je spodbudno.

Graf 2: Število ur tolmačenja po plačniku tolmačenja

Opravljenе ure tolmačenja po območjih v letu 2011

Območje	Število ur tolmačenja po uporabnikih	Število upravičencev	Povprečno število ur na uporabnika
Dolenjska	598	41	14,58
Gorenjska	1533	104	14,74
Ljubljana z okolico	4587	312	14,70
PCVK	2437	149	16,35
Prekmurje	335	31	10,80
SPK	1171	115	10,18
Štajerska	3100	140	22,14
Skupaj	13761	892	15,43

Dinamika pridobivanja certifikata

V letu 2011 so bili objavljeni štiri izpitni roki za preverjanje znanja in spretnosti za pridobitev certifikata, na spletni strani www.ric.si, in sicer 15. 03. 2011, 24. 05. 2011, 13. 09. 2011 in 22. 11. 2011. Do konca leta 2011 je v register tolmačev, ki ga vodi MDDSZ, vpisano 44 tolmačev, od katerih jih 11 opravlja storitev tolmačenja kot polno registrirano dejavnost, 16 tolmačev kot dopolnilno dejavnost in 17 na podlagi podjemne pogodbe.

Tolmači/tolmačice SZJ s certifikatom po regijah

REGIJA	Št. tolmačev/ic 2006	Št. tolmačev/ic 2011
Dolenjska	2	4
Gorenjska	3	4
Ljubljana z okolico	16	21
Posavje, Celjsko, Velenjsko in Koroško območje (PCVK)	4	5
Prekmurje	1	1
Severna Primorska in Koper (SPK)	2	5
Štajerska	4	4
Skupaj	32	44

V letu 2011 je 7 kandidatov pristopilo k preizkusu znanja in spretnosti za pridobitev certifikata, od tega sta dve osebi bili uspešni.

Ugovor v zvezi s kakovostjo izvajanja storitve tolmačenja

V letu 2011 ni bilo nobene pritožbe zoper kakovost tolmačenja.

Ostale aktivnosti

V letu 2011 smo v združenju izvedli še naslednje naloge:

- v spomladanskem in jesenskem terminu smo organizirali 3 skupine začetnega tečaja znakovnega jezika;
- na razpisane štiri roke certificiranja se je prijavilo 7 kandidatov, od katerih sta 2 kandidatki bili uspešni;
- pripravljali program usposabljanja za pridobitev certifikata se je zaključil junija, katerega je zaključilo 8 udeležencev, od 11 prijavljenih;
- pripravili smo strokovno gradivo za dve seji sveta zavoda in dve seji Sveta za slovenski znakovni jezik;
- na našo pobudo smo organizirali predstavitev predloga Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami in v sodelovanju z drugimi institucijami pripravili amandmaje k predlogu zakona, ki so bili v celoti upoštevani;
- v sodelovanju s tolmači, ki tolmačijo TV dnevnik smo pripravili razlagalni slovar politični žargon, ki vsebuje 253 pojmov in je objavljen na naši spletni strani; vsi sodelujoči so se odpovedali honorarju;
- izdali smo 2 številki e-glasila Ko govorijo roke;
- gostili smo tri skupine študentk Pedagoške fakultete z namenom predstavitve dela zavoda in klicnega centra;
- odzvali smo se vabilu Policijske akademije z namenom predstavitve pravice gluhih do tolmača in delovanja klicnega centra;
- pripravili smo spremembe in dopolnitve kataloga standardov znanj in spretnosti za NPK tolmač in nov katalog za asistenta za komunikacijo; oba predloga je obravnaval strokovni svet in ga posredoval v nadaljnji postopek;
- v okviru permanentnega izobraževanja tolmačev smo izvedli dva praktična seminarja;
- decembra smo organizirali posvet na temo tolmačenja gluhoslepim osebam, na katerem smo izpostavili problem usposabljanja tolmačev za tolmačenje gluhoslepim osebam in razjasnitev vloge spremljevalca gluhoslepim osebam in tolmača.

V zvezi z uresničevanjem Zakona o uporabi slovenskega znakovnega jezika je potrebno izpostaviti predvsem ugotovitev, da je zakon v veliki meri zaživel na različnih področjih, da se vedenje o zakonu med javnimi institucijami veča ter da so uporabniki čedalje bolj osveščeni o svoji pravici.

Skrb za uveljavljanje in enakopravnost znakovnega jezika ter razvoj znakovnega jezika sta zaupana Svetu Vlade RS za slovenski znakovni jezik in Zavodu Združenje tolmačev za slovenski znakovni jezik, a brez zagotovitve finančnih sredstev. Zato se je v letu 2008 aktivno pristopilo k izdelavi Ekspertize o stanju znakovnega jezika, v okviru katere so nakazane možne rešitve, predvsem pa splošno priznavanje slovenskega znakovnega jezika kot jedrne sestavine kulturne identitete gluhe skupnosti ter spodbujanje znanstvenoraziskovalnega dela na področju slovenskega znakovnega jezika, a je problem še vedno aktualen. V preteklem letu smo na poziv Ministrstva za kulturo posredovali predloge glede znakovnega jezika, ki naj se vključi v Resolucijo o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2012 - 2016.

Klicni center za osebe z okvaro sluha

Jasmina BAUMAN

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je na pobudo Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije pristopilo k izvedbi projekta **KLICNI CENTER ZA OSEBE Z OKVARO SLUHA**, katerega namen je gluhim osebam omogočiti komuniciranje in pridobivanje informacij v njim prilagojeni tehniki s področja državnih organov, organov lokalne samouprave, izvajalcev javnih pooblastil in izvajalcev javnih služb ter storitev javnega značaja in storitev Halo – uprave. K sodelovanju pri projektu smo bili povabljeni januarja 2009, kar je trajalo do maja 2009. Junija 2009 je bil z MDDSZ podpisan aneks k pogodbi o financiranju zavoda za izvedbo eksperimentalnega projekta.

V ta namen smo razvili spletno aplikacijo, preko katere gluhe osebe zlahka vzpostavljajo stik s posameznimi institucijami in opravijo osnovne komunikacije, ki jih slišče osebe sicer opravljajo po telefonu. V državi podobnega projekta, po katerem bi se lahko zgledovali ni, zato smo v zavodu morali biti zelo inovativni in tudi iznajdljivi, saj sedaj ponujene tehnične rešitve uporabe javno dostopnih telefonskih storitev, niso dostopne gluhim osebam in je aplikacijav celoti plod domačega znanja. Pri snovanju projekta smo izhajali predvsem iz potreb uporabnika, saj uporabnik komunicira s tolmačem po vseh, trenutno razpoložljivih kanalih:

- elektronska pošta,
- pisni pogovor v živo,
- SMS,
- video klic preko spletnega mesta,
- video klic preko UMTS telefona,
- faks.

Klicni center je na voljo gluhim osebam 24 ur na dan vse dni v letu, kar je velik prispevek k dvigu kakovosti življenja gluhih in naglušnih oseb. Storitve opravljajo tolmači slovenskega znakovnega jezika. Klicni center je eksperimentalne narave, zakonsko podlago za delovanje pa ima v Zakonu o izenačevanju možnosti invalidov. Klicni center je pričel delovati 21. septembra 2009. Predstavitev delovanja klicnega centra smo imeli v 6 društvih gluhih in naglušnih: Koper, Kranj, Mestno društvo gluhih in naglušnih Ljubljana, Društvo gluhih in naglušnih Ljubljana, Nova Gorica in Murska Sobota. Izdelali smo tudi zloženko z navodili in prijavnico, katero smo poslali na 3227 naslovov, naročnikov časopisa Iz sveta tišine.

Evidenca dogodkov v Klicnem centru za osebe z okvaro sluha za obdobje od 1. 1. 2011 do 31.12. 2011.

Število zahtevkov skupaj v obdobju: 3.895

1.a. Število zahtevkov v obdobju po kanalih sprejema

SMS	2.054
Video klic Internet	772
Spletni pogovor	759
E-pošta	301
Video klic UMTS	9
Telefaks	0

1.b. Število zahtevkov v obdobju po temah

Javna uprava	660
Zdravstvo	1.015
Drugo	1.134
Socialno varstvo	376
Zaposlovanje	80
Šolstvo	154
Kultura	90
Šport	151
MDDSZ	28
ZPIZ	19
Ni izbrano	26
Sodstvo	27
Društva gluhih in naglušnih	14
Policija	25
ZDGNS	21
Visoko šolstvo	20
ZZTSZJ	53

1.c. Število zahtevkov v obdobju po kanalih sprejema in povprečnem času reševanja

Kanal sprejema	Povprečje
E-pošta	38:21
Telefaks	Ni prejetih klicev
Video klic Internet	26:00
SMS	34:13
Spletni pogovor	21:49
Video klic UMTS	17:17
Skupno	30:27

Število registriranih uporabnikov na dan 31. december 2011: 363.

Kultura otrok gluhih staršev - KOGS

Child of Deaf Adults- CODA

Tomaž PAHOVEC

S tem prispevkom bom skušal odkriti vzroke za nekatere svoje lastnosti, ki me vse življenje obremenjujejo. V besedilu bom opisal meni zanimive lastnosti, ki sem jih prebral iz literature na temo Otroci gluhih staršev (OGS) in dodal primere iz svojega življenja. V zaključku bom povzel še misli enega izmed otrok g. Petra iz knjige *Mother Father Deaf* (1995), ki ponazarja moje misli.

Uvodoma Hoffmeister (2008) piše o tem, da se 90% slišočih otrok rodi gluhim staršem in pojasni razdvojenost le-teh med slišočim svetom in svetom gluhih. Prav ti otroci pa so most med komunikacijo slišočih in oseb z okvaro sluha. Tukaj pa želim povzeti izkušnjo tolmačke Natalije Rot, ki je dejala, da se spominja, kako je kot otrok s starši hodila v trgovino, na banko, zavarovalnico in je bilprav ona, čeprav še otrok, njihov most s služočim svetom (Leban, 2011). Prav tako sem bil tudi jaz takšen most in sem že v zgodnjih letih otroštva prevajal govor, o katerem nisem dosti vedel, mi je bil nerazumljiv ali celo osebne narave. Tako sem na nekaterih področjih hitreje odrasel in obratno. Intervjuvanec g. Jacobs je za časopis *The New York Time* (Collins, 1986) poročal, da tolmačenje v mladih letih lahko pripelje do hitrejše zrelosti in samostojnosti otroka, vendar se izgubi pristno obdobje otroškega odraščanja.

Hoffmeister (2008) govori, da otrok iz gluhe družine težje loči in prepozna pravila obnašanja, sajdoma živi v kulturi gluhih, izven doma pa v kulturi slišočih. Dodaja, da se nekateri izmed otrokznajdejo ali delajo tovrstne premike hitreje in obratno. Prav tako se ta otrok ne vklaplja popolnoma niti v skupino slišočih, niti gluhih, temveč živi v svoji podskupini, ki je sestavljena iz dveh različnih kultur. Tu Hoffmeister (2008, str. 200) poudarja meje med svetom gluhih, ki tožijo, da je slišoč svet zanje slab, da je znakovni jezik pomemben in svojevrsten, da ne razumejo slišočih, težko berejo in pišejo ter da sta tako verbalni jezik kot jezik kretenj jezika gluhih. Seveda za razliko od njih pa slišoč mislijo o gluhoti kot o slabem stanju, se ne zanimajo za znakovni jezik, jim je le pomembno, da nekdo pozna slovnico jezika ter da veliko bere in piše. Oseba se težko odloči o pravilni izbiri, saj je poudarekvedno na vzorcih skupine ljudi in ne na posamezniku, kateri preseže meje svoje skupnosti (Paulston v Ladd, 2003 str. 226).

Moja mama, s katero sem preživel največ časa, mi je zagotovila potrebe po hrani, ljubezni, varnosti in drugem, vendar pa mi ni dala prave vzgoje, vzorcev slišoč kulture, izobraževanja in podobno. To toplino, pristen odnos, skrbnost in pozornost, ki mi jo je dajala mati sem vedno iskal drugod in zato še danes želim biti v skupini v središču pozornosti ali obravnavan individualno. Mnogokrat se mi dogaja, da drugim govorim o gluhoti svoje družine. To večkrat izzove dodatna vprašanja in razlage ter zna biti obremenjujoče (Hoffmeister, 2008). Jaz z veseljem ozaveščam te ljudi in opažam sočutje in žalost, ko jim omenim svoje odraščanje z gluhih starši. Slišoč me večkrat vprašajo »ali lahko gluhe osebe vozijo avto?« in podobno. Na to hitro odvrnem, da zaradi tega še ne pomeni, da

so nesrečni, se smilijo sami sebi in so nesposobni opravljati običajne stvari. Prav tako se razlikujejo pravila in običaji gluhih od slišočih pri spoznavanju nove osebe. Po razpravljanju na to temo s svojo izbranko Judit Nikoletto Todeo sva prišla do ugotovitve v zvezi s predstavitvijo in zanimanjem za novo osebo. Ker je v Sloveniji znakovni jezik drugačen od jezika slišočih („Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije“, 2011), je ta bolj opredeljen na bistvo, zato mnogokrat pri predstavitvi sebe poudarim svoje glavne značilnosti, ki se navezujejo na osebno in poslovno področje ter izobrazbo. Mnogokrat pa ne vzbudim pravega zanimanja zame, saj se slišoč ljudje večkrat predstavljajo v šali, metaforično ali zgolj samoumevno. Ob tem se nama z Judit podaja vprašanje, »kaj in kako je pravilno?«.

Velikokrat se spravim v neroden položaj zaradi direktnih vprašanj in odpiranja »tabu« tem za pogovor. Ugotavljam, da je bil to moj način komuniciranja z mamo in njenimi prijatelji: šalili smo se na račun svoje intimnosti in intimnosti drugih. Kot otrok sem in še danes vodim gluhe skozi običajne stvari in jim govorim, kaj je prav in kaj ne. Kadar vidim kakšno nepravilnost ali možnost izboljšave pri neki slišoč osebi, to izrazim jasno in direktno, od te osebe pa pogosto izzovem jezo in sovrašтво. Hoffmeister (2008) pa mi je odprl oči tudi z razlago, povzeto iz dela *Journey Into a Deaf World*, s katero razloži neznanje pravilnega kretanja OGS. Nadaljuje, da gluhi starši s svojim slišočim otrokom večinoma govorijo verbalno in minimalno uporabljajo znakovni jezik, od njih pa pričakujejo, da znajo uporabljati govor gluhih. V takih primerih mi je mati večkrat dala vedeti, da ne znam pravilnih kretanj in svojim prijateljem govorila, da sem nesposoben naučiti se znakovnega jezika; sam sem se ob tem seveda počutil manjvrednega.

Hoffmeister (2008) opisuje, da bolj kot si oddaljen od sveta gluhih, manj konfliktov imaš znotraj sebe, vendar pa v tem primeru izgubljaš stik s svojimi koreninami in se zato težje opredeliš. Ker je svet slišočih dominanten, se je težko odločiti, kateri kulturi posvečati več pozornosti; glede na to, da živiš obema med obema, se težje izpopolniš v eni. Vse to pa vodi v konflikte in s temi težavami se bojujemo celo življenje. Tako naj bi OGS skozi odraščanje postali konfliktne osebnosti in se dobro razumeli s sebi podobnimi ljudmi (Hoffmeister, 2008, str. 203). Omenjeno je tudi, da OGS radi bežijo iz težkih situacij in da se v drugačnem okolju radi spopadejo z novimi izzivi ali nudijo pomoč drugim. V tem primeru lahko povzamem svojo izkušnjo z »bežanjem« v druge države, kjer sem zamenjal eno vrsto težav z drugo; borbo za preživetje. Res je, da sem se moral sam preizkusiti v težkih situacijah, da sem lahko spoznal meje mogočega, o katerih mi ni bilo povedano doma.

Iz osebne izkušnje bi želel omeniti še strah, ki sem ga doživel v zgodnjih najstniških letih. Dogajalo se je v času šolskih klopi, ko sem začel razmišljati in razumeti drugačnost svojih staršev od staršev drugih. Imel sem neobvladljive in na-

mišljene trenutke sramu, drugačnosti, posmeha in podobno. Mnogokrat sem se pretvarjal, skrival, lagal in izgovarjal, da bi se izognil soočanju staršev z drugimi, pa čeprav je večina vedela za invalidnost mojih staršev. Zgodilo se je tudi, da sem na ulici nalašč spregledal svojo mamo, kadar sem bil v družbi kolegov. Kadar sem bil v družbi gluhe osebe, sem vedno opazil mnogo pogledov mimoidočih in takrat sem začel razmišljati o tem, kako nas drugi prezirajo in obrekujejo. Ko pa sem se začel zavedati svojih prednosti zaradi znanja znakovnega jezika in zmožnosti komuniciranja z osebami, ki so težko razumljive, je prav ista situacija postala priložnost, da sem lahko drugim pokazal svoje znanje; s ponosom sem se začel družiti z gluhihimi osebami v javnosti in poglede mimoidočih občutil kot občudovanje. Tu pa želim omeniti, da slišim podobne stvari o drugih OGS, kidelajo podobne napake in najbolj žalostno je, da to slišim prav od staršev samih.

Rad bi omenil besede tolmačke Nataše Kordiš (osebna komunikacija, spomladi 2011), ki me je opozorila, da imajo gluhi navado, da se vsilijo v pogovor drugih gluhih oseb, tako da ena izmed teh izpade iz pogovora ter se vsili v drugi par ali skupino. Na ta način se nadaljuje »razbijanje« pogovorov. Kasneje sem se večkrat v društvu gluhih Koper in Ljubljana postavil v kot prostora in opazoval tovrstno igro gluhih. Ob tem so se mi potrjevale teze gospe Kordiš in so mi pojasnile, zakaj sem nepotrpežljiv.

Zaključil bi z izjavo intervjuvanca Petra iz knjige *Mother Father Deaf*, ki je izjavil:

»Srečen sem. Imel sem možnost živeti in odraščati v kulturi gluhih in jo izkusiti kot le malokdo. Za določene stvari, ki sem

jih spoznal ob tem, mnogi še danesne vedo. Moje življenje je bolj bogato zaradi odraščanja z gluhihimi starši. Kljub omejitvam so vztrajali in živeli naprej. Najbolj pomembno pa je, da je bilo v naši družini veliko ljubezni. Kaj še več lahko človek zahteva?« (Preston, 1995, str. 3)

VIRI:

Collins, G. (15. december 1986). *THE FAMILY - THE FAMILY - CHILDREN OF DEAF SHARE THEIR LIVES* - NYTimes.com. The New York Times. Pridobljeno 11.12.2011 od <http://www.nytimes.com/1986/12/15/style/the-family-children-of-deaf-share-their-lives.html?pagewanted=all>

Hoffmeister, R. (2008). *Border Crossing by Hearing Children of Deaf Parents: The Lost History of Codas*. V H. Dirksen in L. Bauman (Ur.), *Open Your Eyes: Deaf Studies Talking*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Ladd, P. (2003). *Understanding Deaf Culture: In Search of Deafhood*. VB: ZDA.

Leban, C. (8. november 2011). *Otroci gluhih staršev*. Jana.

Preston, P. (1995). *Mother Father Deaf: Living Between Sounds and Silence*. ZDA: Harvard College.

Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije. (2010). *Kaj je znakovni jezik?* Pridobljeno 08.12.2011 od <http://www.zvezagns.si/slovarji/kaj-je-znakovni-jezik>

Iz prakse za prakso

Plačilo stroškov tolmačenja pri notarju

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, ki je bil sprejet leta 2002, zagotavlja gluhih osebam pravico do uporabe znakovnega jezika, ki jo uresničujejo s tolmačem za znakovni jezik, v vseh postopkih pred državnimi organi, organi lokalne skupnosti, izvajalci javnih pooblastil in izvajalci javnih služb. Določeno je, da navedeni morajo zagotoviti tolmača za znakovni jezik na zahtevo gluhe osebe ali po uradni dolžnosti ter tudi kriti stroške tolmačenja.

Ker je notariat javna služba in v zadnjem času beležimo kar nekaj primerov tolmačenja pri notarjih, smo zaprosili Notarsko zbornico za pojasnilo v zvezi z zagotavljanjem pravice gluhih do tolmača ter kritjem stroškov tolmačenja pri notarju.

ODGOVOR: Po Zakonu o notariatu (55. člen) mora pri sestavi notarskega zapisa sodelovati tudi sodni tolmač, če kateri od udeležencev ne obvlada uradnega jezika ali če tako zahteva stranka (stranka ima to možnost v primeru, da ne razume jezika, v katerem je listina sestavljena). Sodelovanje tolmača mora biti v notarskem zapisu izrecno navedeno. Dodatno k določbam o tolmaču pa zakon zahteva sodelovanje zapisnih prič (dveh polnoletnih, poslovno sposobnih oseb), če kateri od udeležencev ne obvlada uradnega jezika oz. če je kateri

od udeležencev slep, gluh, nem ali gluhonem. Stroške tolmača seveda krije stranka sama, saj navedeni strošek v skladu z Notarsko tarifo ni vključen v notarsko pristojbino, ki jo mora stranka za opravo notarskega dejanja plačati notarju.

Stroški tolmačenja v primeru, da uporabnik nima sklenjenega dodatnega zdravstvenega zavarovanja

Stroške tolmačenja pri zdravstvenih storitvah, ki se krijejo iz prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja krijejo gluhi **SAMI**, v primeru, če nimajo sklenjenega dodatnega zavarovanja.

Članstvo v društvih

Ker se očitno pojavljajo posamezni nesporazumi vezani na vprašanje ali so tolmači dolžni plačevati članarino društvu gluhih in naglušnih, je stališče ZZTSZJ, da **TOLMAČI NIKAKOR NISO DOLŽNI PLAČEVATI ČLANARINE DRUŠTVU** in da je to njihov prostovoljni prispevek.

Naročila tolmača za potrebe društva ni mogoče **pogojevati s plačano članarino**.

EFSLI 2011 - KONFERENCA

»Vidik prevajanja, vidik tolmačenja, srečanje v navzkrižnem načinu«

17. In 18. 09. 2011

Darja FIŠER

Konferenca z naslovom »Vidik prevajanja, vidik tolmačenja, srečanje v navzkrižnem načinu« je v letu 2011 potekala v Italiji, v kraju Vietri sul Mare, blizu Salerno. Prevajanje in tolmačenje sta dve različni spretnosti, vendar imata skupni imenovalec: prenašanje iz enega jezika v drugega in iz ene kulture v drugo. Razlikujeta pa se v načinu izražanja, ker se v tolmačenju srečujemo z govorjenim jezikom, v prevajanju pa se srečujemo tako z obema pisanima jezikoma, kot z enim pisanim in drugim govorjenim oziroma v primeru tolmačev znakovnega jezika je en jezik pisan in drugi znakovni jezik.

Vietri sul Mare

V svetu je prevajanje iz znakovnega jezika v pisni jezik in obratno doživelo velik napredek, ki vključuje tako slišče kot tudi gluhe tolmače, ko se prevajajo podnapisi, novice ali deli knjig ali takrat, ko video tekst postane znakovni govor ali preprosto v vsakdanji konverzaciji in korespondenci.

Konferenca je spodbudila udeležence, da so se osredotočili na ta razvoj, da so delili izkušnje in znanje o specifičnih tehnikah med pisanim jezikom in znakovnim jezikom, govora je bilo o t. i. vidnem prevajanju (sight interpreting).

Prof. dr. Christian Rathmann, profesor in predstojnik na Inštitutu za nemški znakovni jezik in komunikacijo za gluhe na Univerzi v Hamburgu, je imel plenarno predavanje z naslovom **»IZ TEKSTA V ZNAKOVNI JEZIK V RAZLIČNEM NAČINU: SPREJEMANJE, OBDELAVA IN PRODUCIRANJE INFORMACIJ«**. Prevajanje iz teksta v znakovni jezik je vedno bolj običajen način po Evropi. Raziskave so tudi na drugih področjih. Predavatelj pa je želel dati poudarek na posebnost teh tehnik. Razložil ga je z modelom napora (Gile, 1997), ki se uporablja na več načinov - podnapisi, novice, spletne strani, članki, prevodi knjig, a vsi v načinu prevajanja iz teksta v

znakovni jezik. Model napora (Gile, 1997) je sestavljen iz treh naporov:

- napor poslušanja in analiziranja (L),
- napor spomina (M) in
- napor produkcije (P).

Simultano tolmačenje zahteva še napor koordinacije in vse napore, naštete zgoraj. Vse se zgodi v paraleli, ki mora biti koordinirana, gre za kompleksen proces, kjer lahko pride do napak.

Simultano tolmačenje = L + M + P

Konsekutivno tolmačenje poteka v 2 fazah:

1. Vsi zgornji trije napori + napor zapisovanja (N);
2. Dodani sta še dve komponenti – spomin in branje (R).

Konsekutivno tolmačenje = (L + M + P) + N + R

Vidno prevajanje (sight translation) je še bolj kompleksno, in sicer L + R in P, brez M; R prevlada nad P (tolmač tolmači med branjem ali poslušanjem izvornega jezika).

Načini vidnega prevajanja:

- Boben – tekst se rola (cueprompter.com);
- TV prenos v živo (tolmač se vidi spredaj);
- TV novice – pisan tekst temelji na oralnem govoru, ni govorca, ni mimike obraza, kratek spomin nasproti dostopnosti do teksta; potrebno je biti pozoren – lahko gre za delitev med vizualno in znakovno govorno produkcijo; Sekvenčno sprejemanje (sporočilo je podano enkrat); napreden dostop do nove informacije med reformulacijo (brez predhodnega branja); velika možnost motenj; ni pomoči kolegov;
- TV prenos, ne v živo: (dokumentarec, film; tekst je lahko deljen na različne dele; spet v 2 fazah (1. R+M+N+koordinacija (C)), 2. M, R + P (odvisno od naporov, ki so označeni s črkami je, ali gre za tolmačenje ali prevajanje);
- Spletne strani in e-knjige / odstavek po odstavku, poglavje po poglavju, predlog po predlogu – tolmač ima čas produkcije – analiza teksta, grob prevod, evaluacija, prevod, produkcija – tu gre za **vidno prevajanje**.

Če vemo, kdaj uporabimo kakšen napor (po Gile, 1997), bomo vedeli, ali gre za tolmačenje ali prevajanje. Veliko raziskav s tega področja poteka na hamburški univerzi.

Sharon Neumann Solow, mednarodna prezentatorica, učiteljica tolmačenja, pisateljica, je imela predavanje z naslovom **»VIDIK PREVAJANJA S POMENOM V ZNAKOVNEM SVETU«** (SNSBear@gmail.com). Predavanje je bilo osredotočeno na POMEN – biti zavesten, osredotočen na pomen. Šele s tem lahko ustvarimo pomenljiv način prevajanja, razumemo, kaj je v informaciji, razumemo vir. Pomen moramo razdeliti na delce in gramatično ustrezno interpretacijo. Šele takrat

nam bo pomenljivost prinašala prednosti (ves čas imamo možnost do teksta, imamo možnost analize). Razumeti moramo dovolj, da ustvarimo pomenljiv prevod.

Procesiranje materiala in ponotranjenje

Začeti je potrebno z občutkom, da moramo tolmačiti; zato moramo dovolj prebrati, da razumemo. Delo tolmača mora potekati s polnimi mislimi, začeti in končati moramo vsako misel. Postaviti je potrebno kontekst, namen, vsebino (kompleksnost, domačnost teme, odnos do teme; določiti težo teme), kompleksnost teksta (jezikovne značilnosti – leksika, fraze, diskurz, sintaksa).

Cilj je naravna artikulacija. Pomenljivost teksta olajša produkcijo v ciljnem jeziku (osredotočenost na zanesljiv pomen (producirati celotne misli), motnje, učinkovita paralingvistika (pravilne pavze, prehodi, naravni ritem, prava povezava, jasna in konsistentna struktura prostora, tekoča kretanja), povezanost misli, njihov tok...), očesni kontakt (prednosti, zanesljivost), časovno upravljanje.

Samo s tem, ko smo zavestni (pomen vira in tarče), dosežemo učinek.

Stuart Anderson, direktor Signamica, in **Donna Ruane – Cauchi**, tolmačica znakovnega jezika, sta ponudila veliko izsledkov na temo **»VIDIK PREDAVANJA IN PREVAJANJA ZNAKOVNEGA JEZIKA«**. Predstavila sta načine, ki jih uporabljajo pri tolmačenju v Veliki Britaniji, kjer velikokrat prevajajo tekst v tujem jeziku uporabniku. Delo imajo razdeljeno na enote tolmačenja: priprava na tolmačenje, enosmerno tolmačenje, dvosmerno tolmačenje, evalvacija, vidno oz. sight prevajanje, so-delovanje (sposobnosti tolmača). Trudijo se, da bi na delo ustvarili tudi drugačen pogled: sistem prevajanja, priprava na prevajanje, prevod, evalvacija. Možnosti kjer uporabljajo te načine prevajanja so: mediji (TV, DVD, internet), tekst, konference.

Pri usposabljanju za vidno prevajanje je potrebno upoštevati: sposobnosti jezika in znakovnega jezika, jezikovno analizo, metafore, sposobnosti raziskovanja in besednjak, tehnične zahteve – znanje o tem, notranji sistemi (zavarovanje kakovosti). Potrebne so še spremembe: vzpostaviti kot nov poklic, kvalifikacije za profesionalnega prevajalca, lobiranje za pogodbene prevajalce, ne zgolj tolmače, za boljše plače.

Prevajanje je definirano, v Veliki Britaniji imajo 2 načina, potrebna je večja priprava prevajalca na nalogo, kvalifikacije so pri njih potrjene. Prevajanje je tudi obratno iz znakovnega jezika v zapisan jezik, tekst, v Veliki Britaniji to sicer imajo, vendar formalnih kvalifikacij za to nimajo.

Sarah Bown & Kristiaan Dekesel, predavatelja na Univerzi Wolverhampton, sta prav tako predstavila angleško prakso z referatom **»ODKRIVANJE IZZIVA IN REŠITEV V VIDNEM OZ. SIGHT PREVAJANJU«**. Vidno prevajanje sta predstavila kot orodje za usposabljanje: poučevanje metodologije, širjenje sposobnosti s pedagoškimi vajami, zgodnje faze do rednih sekcij, kognitivni pristop, dvig ozaveščenosti, velika raznolikost tekstov, priprava, kriteriji za evalvacijo, skupinsko delo in delo v parih, obstaja perfektni prevod? Postavila sta izziv, ali mora biti to poseben predmet ali je lahko to v celostnem usposabljanju.

Kako bi označili **vidno prevajanje** – lahko rečemo, da je to konsekutivno prevajanje, zahteva pa očesni kontakt; je kot hibrid simultane in konsekutivnega. Potrebuješ mentalno energijo – če je nimaš, se začnejo napake, spodrslija.

Giuseppe Amorini

Rešitve za uspešno usposabljanje so predvsem v zgodnjem pozicioniranju tega načina (za simulatno in konsekutivno), zmanjšanje skrbi, opazovanje sošolcev, učenje in diskusije, opazovanje tutorja in povratna informacija, on line učenje, gradnja zaupanja – avtonomija, hitra rast.

Dr. Giuseppe Amorini, učitelj in predavatelj, je v svojem predavanju predstavil **»KAKO NAJ SE TOLMAČ ZNAKOVNEGA JEZIKA PRIPRAVI NA VIDNO PREVAJANJE TEKSTA V ZNAKOVNEM JEZIKU«**. Sam je bil rojen v gluhi družini, ki je vedno komunicirala v znakovnem jeziku. Starši so imeli težave v pisanem jeziku in tako se je začelo njegovo vidno prevajanje, staršem je dal možnost tako, da je bral podnapise. Pisan tekst je prevajal v znakovni jezik in obratno. Metoda njegovega dela se je spreminjala. Imel je različne tehnike – podčrtal je glavno temo, določil strategijo, ki jo bo uporabil oz. razvijal. Dobro je poznal italijanski jezik, a je moral obvladati tudi strategije, ker to ni le tolmačenje, ampak je medkulturni prenos med dvema svetovoma. Uporabljal je različne načine – oralne, pisane, ampak, če ne obvladaš gramatike jezika, lahko privede do nerazumevanja v tolmačenju. Njegove strategije so bile prevajalske strategije, ki jih je uporabljal. Vse te strategije so mu dale sposobnosti, kompetence, sicer ne bi bil kompetenten prevajalec. Ni potrebno uporabiti bobna (teleprompter), ker imajo s pisanim tekstom gluhi težave, predvsem v razumevanju prebranega, zato jim je prebral in prevajal (pravni teksti, zakoni). Poiskati je potrebno temo, osnovno misel, vodilno misel, biti seznanjen s tekstom, imeti predstavo o vseh znakih, ki jih boš uporabil v prevajanju, izogibati se moraš branju teksta, ker boš izgubil očesni kontakt, ne bo več medkulturnega dialoga, povzemati. V glavi si je potrebno vizualizirati podobo, ki jo boš prevajal oz. predajal naprej – sem tolmač, a kljub vsemu potrebujem pomoč (drugega tolmača, tehnološki pripomoček - monitor, osebo, teleprompter). To pomaga pri vzpostavitvi vizualnega kontakta in si lahko tekoč v izvajanju, saj bi brez tega lahko bilo tvegano, ker bi izgubil pomen, očesni kontakt. Razumeti moraš kontekst pisanega teksta; pomen lahko variira, ker kontekst lahko pomeni nekaj drugega, če ni natančen.

Navedel je primer TV soap opere (žajfnice oz. telenovele) in podnapisov: so liki, ki so že ustvarjeni; pri filmu je drugače; razlika je v kakovosti podnapisov; zgodbo žajfnice poznamo, zato je lažje prevajati, in ni nujno čisto natančno prevajanje, lahko je malo čustveno vpleten (je človeško bitje in se ne more izogniti čustvom); pri filmu je drugačna situacija – v njihovi organizaciji gledajo tolmačene filme in potem imajo

diskusijo. Ko se film začne, je potrebno nekaj časa, da tolmač zapopade, kam gre razvoj filma. Poimenovati v kretnji se mora vsakega igralca in podobno.

Pri tem načinu prevajanja je pomemben tudi logistični aspekt: na eni strani TV, npr. dva para gluhih – nasproti en par, en na strani tolmača. Ljudje morajo videti zaslon in tolmača, zato morajo imeti širok spekter, da vse zaobjamejo. Dobro morajo biti razporejeni, tolmač pa mora imeti film na računalniku in tako lahko lažje ohranja očesni stik.

Julia Pelhate, vodja tima v podjetju Websourd, iz Francije (julia.pelhate@websourd.org) je spregovorila na temo **»GLUH PREVAJALEC, NOV POKLIC – V KATEREM KONTEKSTU, V KAKŠNIH OKVIRIH«**. O tem se je šele začelo govoriti. Kako je prišlo do tega?

Od leta 1880 do danes je bilo veliko šol za gluhe, izobraževalni programi niso bili vedno najugodnejši za gluhe otroke, še danes je zelo malo dvojezičnih šol (sama je vso šolanje obiskovala dvojezično šolo). Situacija danes v Franciji je 800.000 gluhih uporabnikov, od tega je 80% nepismenih (ne znajo ne brati ali pisati), 60% je nezaposlenih, za večino gluhih je francoščina tuji jezik. Gluhi imajo veliko ovir, ni osnovnih informacij za gluhe (vse je v pisani francoščini). Rešitev je tolmač znakovnega jezika, ne le kot orodje za dostopnost in komunikacijo, ampak most med dvema kulturama in orodje integracije. Zato je potreba po novem poklicu še toliko močnejša – gluh prevajalec v načinu vidnega prevajanja, ne zgolj kot prevajalec, ampak prevajalec iz francoskega teksta v primarni jezik uporabnika. Gre za relativno nov poklic. Websourd je

Gluha tolmačica Julia Pelhate, Francija

podjetje, kjer je zaposlena in njihov glavni cilj je zmanjšanje vpliva socialne nedostopnosti gluhim ljudem, začenjajo z relay centri, ustvarjajo mrežo (3D avatarje); vse za boljšo dostopnost za gluhe.

Sposobnosti gluhega prevajalca morajo biti enake kot slišičih tolmačev. Obvladati mora tematiko, obnašanje pred kamero. Začeli so iz nič in področje se še vedno razvija, imajo 5 gluhih prevajalcev, ki delajo in so univerzitetno izobraženi. Ni podpore, pravil, etike, vse morajo skreirati na novo. Obstaja veliko dilem, vprašanj, npr. ali prevajati tekst ali ga prilagoditi? Težko je enoznačno odgovoriti, ker imamo različno znanje oz. predznanje. Znakovni jezik nima vedno forme, moramo

pa iz teksta, ki ima formo, narediti formo tudi v znakovnem jeziku.

Uporabljajo sodobno tehnologijo: avatarji – človeško oko še ni navajeno na 3D, nove systemske tehnologije imajo še vedno vpliv na vidno prevajanje (video podpora, prevajalec mora ostati neviden). To je nasproti temu, kar prevajalec znakovnega jezika želi, saj se lahko originalni tekst popolnoma izgubi. Vendar tehnologija ohranja anonimnost.

Uspeli so organizirati usposabljanje na univerzi, v Centru za tolmačenje in prevajanje na Univerzi v Toulouse (angleščina, španščina, italijanščina, francoski znakovni jezik), kjer je 5 letni študij, od tega 3 leta osnovne spretnosti v prevajanju in lingvistični mediaciji in 2 leti prevajanja in tolmačenja. Enako velja za gluhe prevajalce.

Knut Weinmeister, direktor podjetja Gebärdenwerk, je nazival misli na temo **»ZAHTEVE ZA PREVAJANJE FILMOV V ZNAKOVNI JEZIK V MULTIMEDIJSKEM KONTEKSTU IZ NEMŠKEGA JEZIKA V NEMŠKI ZNAKOVNI JEZIK«**. Spregovoril je, kje se dogaja prevajanje, katere kompetence in dodatne kompetence prevajalca so bistvene, zakaj je potreben tudi gluh prevajalec.

6 in 2 dodatni kompetenci prevajalca:

- 1. kompetenca DOLOČB v storitvi prevajanja, predvsem administrativni dogovori;
- 2. JEZIKOVNA kompetenca – bralno razumevanje, poznavanje vseh sociolingvističnih faktorjev, tekoč domač jezik;
- 3. MEDKULTURALNA kompetenca – razumeti, kako podati informacijo;
- 4. kompetenca PODAJANJA INFORMACIJE v globino – raziskava na internetu pred nalogo, neznane kretnje;
- 5. TEMATSKA kompetenca – poznati temo, poznavanje področja (zdravstveno...) in izraze;
- 6. TEHNOLOŠKA kompetenca – obvladovanje tehnologije, računalniških programov...
- Še dve dodatni: 7. kompetenca MEDIJSKE PREZENTACIJE – jasno, zanesljivo, verodostojno prevajanje, izogibanje napakam, prosto prevajanje za tekočo prezentacijo;
- 8. kompetenca MEDIA TEHNOLOGIJE – uporaba tehnologije;

Cilj je multimedijaska komunikacija, kjer je zaželeno tehnološko znanje. Zato je toliko bolj pomembna standardizacija kompetenc.

Gluh prevajalec je razumljen brez veliko napora in koncentracije. Gre za zelo vizualno prezentacijo. Sodi v skupino t. i. »naravnih govorcev« (Native speakers), ker je odraščal z jezikom. Zato si lahko veliko dovoli in izrabi veliko variacij, spreminjanj. Tako je v prevajanju ciljni jezik domač (native) jezik. Gluh prevajalec ima dobro sociolingvistično znanje in dobro pozna potrebe gluhih (razlike v uporabi znakovnega jezika med starostnimi skupinami – stari drugačne kretnje kot mlajši). Tudi ločevanje med formalnim in neformalnim jezikom je boljše. Prav tako je večja domačnost s ciljno skupino (medkulturna kompetenca).

Dr. Carmela Bertone, predavateljica italijanskega znakovnega jezika in kulture gluhih na Univerzi Ca'Foscari v Benetkah, je odprla zanimivo temo **»UPORABA VPRAŠALNIH STAVKOV V PREVAJANJU IZ ZAPISANEGA TEKSTA V ZNAKOVNI JEZIK«**. Tema je povezana z alfabetičnostjo in analfabetičnostjo jezikov. Sporočilu je potrebno dodati tudi

čustveni, tonalni vidik ob prevajanju. Tolmačenje govornih tekstov potrebuje kratek čas produkcije, prevodi so običajno za pisane tekste in edina možnost za prevod tolmačenja je videosnemanje, da ima prevajalec dovolj časa, da producira pravilno pisani tekst.

Alfabetični in nealfabetični jeziki

Znakovni jeziki so uvrščeni med nealfabetične jezike – nimajo pisne oblike. Ima več povezav z jeziki z oralno tradicijo, ne toliko s tistimi s pisno tradicijo. Alfabetični so govorniki jeziki, v katerih simboli odražajo izgovorjavo besed. Pisan jezik je rezultat mentalnega dela govoreče skupnosti, ki vodi v specifične značilnosti v ortografiji, v jezikovni strukturi.

Pisani in govorniki jezik

Pisani jezik	Govorniki jezik
več leksičnih besed kot gramatičnih	več gramatičnih kot leksičnih besed
je PRODUKT	je PROCES
statični, fiksni, vsaka beseda ima pomen	tekoč, pomen besed je fleksibilnejši
gramatično strukturiran	gramatično kompliciran
zadeva 1 osebo	je največkrat pogovor

V jezikih obstajajo različni tipi fokusov, eden izmed njih je informativni fokus, ki predstavlja novo informacijo v diskurzu (Konji jejo travo: - Kaj jejo konji? Jejo travo.). V znakovnem jeziku se velikokrat predstavimo z vprašalnim stavkom: »Od kod sem? Iz Rima.« Vprašalni stavki privedejo do večje pozornosti do nove informacije. Motnje diskurza in predstavitev z vprašanji ustvarjajo novo obliko koordinacije med govorom in tolmačevim sekvenčnim sledenjem govoru.

Ajello (1997) meni, da je to fenomen, ki je značilen za pripovedovanje zgodb v oralnih jezikih (dialekti). V tem smislu sta oralni in znakovni jezik manj formalna.

Argumentativen tekst, kompliciran, težek za prevod, ima več delov informacije v enem stavku. V tem primeru se OSREDO-TOČIMO – uporabimo vprašalno obliko v vidnem prevajanju, razbijemo tekst na manjše dele, da pridobimo pozornost na novo informacijo. Če bi uporabili bolj formalno obliko, bi lahko izgubili pomen.

Pripovedovalni tekst sicer ni dolg, ampak v nasprotju s prejšnjim, argumentativnim, je drugače strukturiran; tudi drugačen od znakovnega jezika – v znakovnem jeziku nimamo časa, da bi čisto vse prevajali.

Prevajanje, vidno prevajanje in tolmačenje so različni načini prevajanja oz. tolmačenja. Alfabetični in nealfabetični jeziki so različni, znakovni jeziki so bolj nealfabetični. Uporaba t. i. retoričnih vprašanj, ki so običajno predstavljeni kot vprašalni stavki, seosredotoča na novo informacijo in so zato smatrani neformalno.

Ddr. Daniel Gile, profesor z doktoratom iz japonščine in lingvistike na Univerzi Sorbonna v Parizu, znanstveni in tehnični prevajalec in konferenčni tolmač, član AICC, **dr. Brenda Nicodemus**, profesorica izobraževalne lingvistike na Univerzi New Mexico v Albuquerque v ZDA, **dr. Laurie Swabey**, profesorica lingvistike na Univerzi v Minnesoti, tolmačica ameriškega znakovnega jezika in **dr. Marty Taylor**, predsednik in šef izvršnega oddelka »Interpreting Consolidated«, tolmač

ameriškega znakovnega jezika, so predstavili in praktično prikazali temo »**TOLMAČENJE NAPISANIH GOVOROV: PREVERJANJE STROKOVNJAKOV TOLMAČEV**«. Imeli so pisan inavguracijski govor Obame in 20 min časa za pripravo. Tudi udeleženci smo sodelovali in naredili lingvistično analizo visoko diplomatsko napisanega govora v 4 jezikih (francoska, nemška, japonska analiza, analiza v ameriškem znakovnem jeziku). Najprej je bila pomembna priprava strategije, ki je temeljila na preglednem poročilu, ki so ga dobili. Udeleženci so bili: 6 tolmačev, stari 27 – 53 let. Naloga je bila: tolmači so se soočili z 18 minutnim govorom Obame ob inavguraciji; na razpolago so imeli slovar, prazen papir in kulije. Po 20 minutni pripravi so jih intervjuvali.

Iz tega poskusa so se izluščile značilnosti tovrstnega govora: bil je napisan; izražal stil, ton, temo in namen (zelo težke strukture v prvem stavku, izbor besed); formalna struktura (lahko je, mora biti...); uporaba metafor (vreme za stanje v državi – zbirajoči oblaki, grozeče nevihte); literarne in kulturne reference (uporaba besed iz listine o neodvisnosti – »we the people« (mi, ljudje).

Pri pripravi strategije analize in pregledu trakov o intervjujih, je bilo pomembno 32 segmentov, ki se tičejo uspešne strategije. Izbrali so 10 širših kategorij: kontrola notranjih faktorjev (obleka, dobro spanje ponoči, ne stresno jutro); obvladovanje časa (malo hitreje brati, ne se osredotočati na možgane); odkriti temo in namen v zapisanem govoru (dobiti smisel); pričakovanje vpliva publike (osredotočiti se na slišano in občutke publike); večkrat skozi tekst (prvič hitro, potem za metafore, tretjič za besede, ki jih ne razumem, četrtič misliti na kretanje, ki jih bom uporabil); podčrtati informacije skozi pisanje (tiste, ki se mi na prvi pogled ustavijo); priprava lingvističnih ekvivalent (beseda »citizen« v govoru? Je državljan ali meščan? Pogledati v slovar...); načrtovati zavestne opustitve; opazovanje samogovora (vem, da imam 20 minut, kako bom naredila to, počakaj, ...); vaja (ko kretam, se lahko povežem z besedo v znakovni jezik).

Ob tem je pomembno tudi to, kaj ne nositi, obleči, kako se ne pripravljati. Ob tem se izlušči »seznam« napak: ne pregledaj vsega; ne prebereš vsega najprej skozi; greš v detajle; ne pregledaj konteksta, fraz.

Vse to mora biti kontrolirano študijsko obdelano, da se tolmač lahko pripravi v posebnih pogojih (namensko in sistematično). Ustvarjati je potrebno strategije, taktike za boljše delo. **Nadja Grbic**, asistentka na Univerzi v Grazu, **Karin Hostaetter**, predavateljica avstrijskega znakovnega jezika na Univerzi v Grazu in **Christian Stalzer**, gluhi predavatelj avstrijskega znakovnega jezika, kulture in sociologije gluhih ter osnovnih spretnosti tolmačenja na Univerzi v Grazu, so predstavili meddisciplinarno temo, pravzaprav povezani dve temi – tekstovni tipi in razvoj teh tipov skozi čas in pristop skozi kooperativno akcijo v referatu »**PREVAJANJE V ZNAKOVNEM JEZIKU KOT KOOPERATIVNA DEJAVNOST: TEORETIČNI MODEL IN APLIKACIJA**«.

Znakovni jezik ima posebno gramatiko, besedni zaklad, načine diskurza, variacije, gre za vizualno gestikularno modaliteto. Ni standardnega zapisovalnega sistema, zato se postavlja možnost za vidno prevajanje.

Jezikovni načini v govornih jezikih so različni. Iz tega bi lahko potegnili glavne teze: pisan jezik ni kopija govornega; pisanje kot materialna aktivnost naproti pisanju kot so-

cialni aktivnosti. Pri govornih oblikah so pomembni: funkcija (komunikativnost), govorec (načrtovanje in produciranje istočasno), poslušalec (vpraša za razlago), struktura (veliko paralingvističnih in ekstralingvističnih virov, malo lingvistične strukture). Opravljeno je bilo veliko lingvističnih raziskav na temo podobnosti in razlike med govorjenim in znakovnim jezikom (Metzger, Bahan, 2001), tipi diskurzov (Ingram, 2000, Napier, 2006). Problemi prevajalcev znakovnega jezika so predvsem v tem, da ni raziskav, ni paralelnih tekstov, kako ti teksti izgledajo. Obstaja nekaj prevajalskih študij: Goudec (2007) – pretransfer = uporablja paralelne dokumente in referenčna dela; Schaeffer (2002) – raziskava kompetenc prevajalcev, Hoenig (1998) – podcenjevanje pomanjkanja znanja; Holz-Mänttari (1984) – teorija kooperativne aktivnosti, okvir aktivnosti; Risku & Freihoff (2000:52) – pomaga nam se soočiti s kompleksnostjo naloge, da razvijemo strategije, posebno v kriznem managementu

Naslednji organizator skupščine in konference je Avstrija. Dogodek bo potekal na Dunaju od 14. do 16. 09. 2012.

